

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้ชมรายการสารคดีท่องเที่ยว รายการผจญภัยไร้พรมแดน” ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา ประโยชน์ วัตถุประสงค์ และรูปแบบการนำเสนอของรายการผจญภัยไร้พรมแดน

2. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการเปิดรับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดนของผู้ชม

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ชมที่มีต่อรายการผจญภัยไร้พรมแดน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กับผู้ผลิตรายการ เพื่อศึกษาบทบาท และแนวคิดในการผลิตรายการ และการคัดเลือกผู้ชมของผู้เปิดรับชมมาทำวิจัยสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อค้นหาคำตอบที่เข้าไปถึงความเห็นของผู้ชม รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้รับสารในฐานะผู้ชมที่มีต่อรายการผจญภัยไร้พรมแดน โดยจะนำผลสรุปที่ได้จากผู้ชมมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ค้นคว้าได้จากเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศทางคอมพิวเตอร์ โดยวางรูปแบบการนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผู้ผลิตรายการผจญภัยไร้พรมแดน

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์

รายการ “ผจญภัยไร้พรมแดน” เป็นรายการประเภทสาระบันเทิงแนวผจญภัย ศึกษาถึง ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ของชาวเมืองและชนท้องถิ่นในแต่ละประเทศ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ของผู้ชมได้อีกช่องทางหนึ่ง ทำให้ผู้ชมได้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่ไม่มีโอกาสได้พบเห็น หรือสัมผัสได้ในชีวิตประจำวัน โดยฝ่ายผู้ผลิตรายการเชื่อว่าการเดินทางเป็นการผจญภัยในรูปแบบหนึ่ง เพราะเปิดโอกาสให้ผู้เดินทางได้สัมผัสประสบการณ์แปลกใหม่ที่แตกต่างไปจากชีวิตประจำวัน

แนวทางการนำเสนอข้อมูล

รายการผจญภัยไร้พรมแดนมีแนวทางการนำเสนอข้อมูลในเชิงลึก ซึ่งไม่จำกัดเพียงแค่ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเพียงเท่านั้น แต่ยังนำเสนอเรื่องราวทางด้านสถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนแต่ละท้องถิ่น เพื่อเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์และความรู้รอบตัว

การจัดกิจกรรม

รายการผจญภัยไร้พรมแดน มีกิจกรรมพิเศษที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้สัมผัสประสบการณ์การผจญภัยในมุมมองที่แตกต่างกันออกไปจากการท่องเที่ยว ได้ใกล้ชิดชุมชน และมีโอกาสได้พบเพื่อนใหม่ กิจกรรมใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง ด้วยการคัดเลือกผู้ชมเพื่อร่วมเดินทางไปกับรายการโดยมีวิธีการคัดเลือกแตกต่างกันไปโดยขึ้นอยู่กับคอนเซ็ปต์ แต่ละกิจกรรมที่จัดขึ้น

บทบาทของผู้ดำเนินรายการ

ปัจจุบัน รายการผจญภัยไร้พรมแดน ดำเนินรายการโดยคุณจงกลณี สิริธัชวณิชต์ ด้วยบุคลิกลักษณะที่กล้าลุย แข็งแกร่ง ชอบแสวงหาและชอบเรียนรู้ความแปลกใหม่ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นต้นแบบของนักผจญภัยให้กับผู้หญิงหลาย ๆ คน

จุดเด่นและความแตกต่างจากรายการอื่น

ความแตกต่างของรายการผจญภัยไร้พรมแดน คือ การนำเสนอข้อมูลที่เจาะลึกด้วยการค้นคว้าข้อมูลทั้งจากเอกสาร ตำราต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการสอบถามจากคนในแต่ละท้องถิ่นที่ไปถ่ายทำ ทั้งนี้เพราะรายการผจญภัยไร้พรมแดนไม่ใช่รายการสารคดีท่องเที่ยวที่แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามแบบทั่วไป แต่เป็นรายการสารคดีท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นสาระและประโยชน์เป็นสำคัญ

เจตนารมณ์ด้านบทบาทต่อสังคม

เนื่องจากรายการผจญภัยไร้พรมแดน ได้นำเสนอเรื่องราวความน่าสนใจในแต่ละประเทศ ในมุมมองด้านต่าง ๆ โดยสอดแทรกแนวความคิดของผู้คน ตลอดจนนโยบายด้านต่าง ๆ ในแต่ละประเทศ จึงอาจกล่าวได้ว่ารายการเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาในสังคม เพราะข้อมูลที่รายการได้นำเสนอนั้น สามารถนำมาใช้วิเคราะห์เหตุผล และนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมทั้งตัวบุคคล และสังคมได้ด้วย

ส่วนที่ 2 ผู้รับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดน

ข้อมูลพื้นฐานพฤติกรรมกรเปิดรับชมรายการ

ข้อมูลขั้นพื้นฐาน

จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและพฤติกรรมกรเปิดรับชมรายการ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. เพศ

ผู้ชมประกอบด้วยเพศหญิงจำนวน 5 คน และเพศชายจำนวน 4 คน

2. อายุ

ช่วงอายุของผู้ชมประกอบด้วยอายุ 26-35 ปีจำนวน 3 คน อายุ 36-45 ปี มีจำนวน 3 คน รองลงมาคืออายุ 46 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน และอายุ 16-25 ปี มีจำนวน 1 คน

3. อาชีพ

อาชีพของผู้ชมประกอบด้วยพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 3 คน พนักงานราชการ จำนวน 1 คน ประกอบธุรกิจส่วนตัวมีจำนวน 3 คน ประกอบอาชีพอิสระจำนวน 1 คน และกำลังปริญญาโทจำนวน 1 คน

4. ระดับการศึกษา

ผู้ชมมีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีจำนวน 1 คน และระดับปริญญาตรีและปริญญาโท มีจำนวนเท่ากันคือ 4 คน

5. รายได้

ผู้ชมที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีจำนวน 1 คน รายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท และ 20,001-30,000 บาท มีจำนวนเท่ากัน คือจำนวน 2 คน และ 30,000 บาทขึ้นไปซึ่งมีจำนวนมากที่สุดคือ 3 คน

พฤติกรรมกรเปิดรับชมรายการ

1. ความถี่ที่เปิดรับชม

ความถี่ที่ผู้ชมเปิดรับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดนในแต่ละครั้ง ผู้ชมที่เป็นสมาชิกทั้งหมด และผู้ชมที่ไม่ได้เป็นสมาชิกส่วนหนึ่งรับชมทุกตอนที่รายการออกอากาศ คือทุกวันอาทิตย์ เวลา 9.30-10.00 น. ทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 เป็นจำนวนที่สูงที่สุด รองลงมาคือ รับชม 3 ครั้งต่อเดือน และ 1 ครั้งต่อเดือนซึ่งมีจำนวนเท่ากัน สำหรับความถี่ที่เปิดรับชม 2 ครั้งต่อเดือนมีจำนวนน้อยที่สุด

2. ลักษณะการเปิดรับชม

ผู้ชมทั้งหมดที่เป็นสมาชิกรายการผจญภัยไร้พรมแดนมีลักษณะการเปิดรับชมรายการตั้งแต่ต้นจนจบโดยไม่เปลี่ยนช่อง ด้วยเหตุผลคือไม่ยากพลาดชมรายการ เช่นเดียวกับ กลุ่มที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของรายการที่เปิดรับชมตั้งแต่ต้นจนจบเพียงส่วนหนึ่งด้วยเหตุผลเดียวกันและอีกส่วนหนึ่งเปลี่ยนช่องทุกครั้งที่มีการโฆษณา โดยเปิดรับชมรายการจากช่องอื่น ๆ ที่มีรายการน่าสนใจ แต่เมื่อโฆษณาจบลงก็เปลี่ยนช่องกลับมาชมรายการฯ ต่อไป ส่วนจำนวนที่น้อยที่สุดคือมีการเปลี่ยนช่องเมื่อไม่ชอบเนื้อหาในตอนนั้น ๆ ซึ่งมีจำนวนเพียง 1 คนเท่านั้น

3. เหตุผลในการเปิดรับชม

จากผลการศึกษาถึงเหตุผลในการเปิดรับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดนพบว่าผู้ชมรับชมเพื่อต้องการการพักผ่อน และเพื่อความบันเทิงมากที่สุด ตามมาด้วยต้องการเสริมสร้างความรู้รอบตัว และเพื่อใช้เป็นข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเป็นจำนวนที่เท่า ๆ กัน มีเพียงจำนวนน้อยเท่านั้นที่มีเหตุผลในการเปิดรับชมตามครอบครัว สำหรับเหตุผลอื่น ๆ ในการเปิดรับชมคือชื่นชอบในเนื้อหารายการ พิธีกร และรายการสารคดีที่ผลิตโดยคนไทย
สารคดีท่องเที่ยวที่รับชมเป็นประจำ

จากผลการศึกษา พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการสารคดีท่องเที่ยวที่นอกเหนือจากติดตามชมรายการผจญภัยไร้พรมแดนเป็นประจำแล้ว ผู้ชมที่เป็นสมาชิกรายการยังรับชมรายการอื่น ๆ ซึ่งรายการที่ผู้ชมรับชมมากที่สุด คือรายการเปิดเมืองแปลก ดำเนินรายการโดย คุณณวัฒน์ อิศรโกศล ซึ่งให้เหตุผลว่า ลักษณะรายการมีความน่าสนใจ และนอกจากรายการจะพาไปชมสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้สัมผัสวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นอีกด้วยเช่น อาหารการกิน อาชีพ เป็นต้นตามมาด้วยรายการโลก 360 องศา เป็นรายการสารคดีต่างประเทศ ที่นอกจากจะได้สัมผัสเรื่องราวจากต่างแดนแล้ว รายการยังนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และการลงทุนในต่างประเทศอีกด้วย รายการเซย์ ไฮ ดำเนินรายการโดย คุณกัญญารัตน์ จิรัชกิจ ซึ่งเป็นสารคดีท่องเที่ยวที่เจาะจงประเทศญี่ปุ่นโดยเฉพาะ รองลงมาคือรายการเสน่ห์อินโดจีน ที่นำเสนอเรื่องราวทุกซอกทุกมุมของประเทศเพื่อนบ้าน และรายการที่จำนวนผู้ชมรับชมน้อยที่สุดคือรายการเปิดโลกสดใส และรายการไออี เมโทรโพลิตรัส

ความคิดเห็นที่มีต่อรายการผจญภัยไร้พรมแดน

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ชมทั้ง 9 คนที่มีต่อรายการผจญภัยไร้พรมแดนสามารถสรุปออกได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

ลักษณะการนำเสนอรายการ

ผู้ชมชื่นชอบและยอมรับในความเป็นผู้เชี่ยวชาญของทีมงานผจญภัยไร้พรมแดนในแง่ของการค้นคว้าหาข้อมูล และเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีความแปลกใหม่มานำเสนอให้ผู้ชมได้รู้ ได้เห็น ประกอบกับข้อมูลที่ได้รับส่วนมากเป็นข้อมูลเชิงลึก หนักแน่น และน่าเชื่อถือ เช่นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น ของสถานที่ที่รายการได้ไปเยือน ซึ่งมีความแตกต่างจากหนังสือคู่มือเดินทางที่มีให้เห็นทั่วไป และมีความน่าสนใจเทียบเท่ารายการสารคดีต่างประเทศ

สำหรับอีกแง่มุมหนึ่งของผู้ชม แม้ว่ารายการผจญภัยไร้พรมแดนจะมีเนื้อหาสาระบันเทิงแนวผจญภัย ศึกษาถึงศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม ของชาวเมืองและชนท้องถิ่นในแต่ละประเทศตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพแล้ว สารบันเทิงที่เปี่ยมไปด้วยข้อมูล หนัก ๆ ในบางตอนอาจมีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ชม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่อาจเกิดความรู้สึกน่าเบื่อแทนที่ความบันเทิง

สำหรับรูปแบบที่รายการได้นำเสนอนั้น มีความโดดเด่นแตกต่างจากรายการสารคดีท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไปที่นำเสนอเพียงความสวยงามของธรรมชาติและสถานที่เที่ยวสำคัญของแต่ละประเทศ แต่รายการผจญภัยไร้พรมแดนได้ถ่ายทอดให้ผู้ชมได้ร่วมเดินทางผจญภัยไปพร้อม ๆ กับรายการ โดยถ่ายให้เห็นถึงสภาพระหว่างการเดินทางอยู่จริง บรรยากาศและวิถีชีวิตของผู้คนจริง ๆ ในขณะนั้น ปราศจากการปรุงแต่งบรรยากาศและเรื่องราวให้สวยงาม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นเจตนารมณ์ของคุณวีระ นุตยกุล ผู้ก่อตั้งรายการผจญภัยไร้พรมแดนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโลกทัศน์ของผู้ชมชาวไทย ให้ได้เห็นสิ่งแปลกใหม่ที่นำค้นหาจากหลายหลายดินแดนทั่วทุกมุมโลก

ผู้ชมส่วนใหญ่ชื่นชอบที่มีบทบรรยายภาษาอังกฤษประกอบการดำเนินรายการของพิธีกร โดยมีการแปลเป็นสำนวนภาษาที่สวย เข้าใจง่าย ช่วยให้ข้อมูลที่รายการนำเสนอมีความสมบูรณ์ขึ้น และมีความแตกต่างจากรายการอื่น ๆ ที่ออกอากาศทางฟรีทีวี เป็นความการเรียนรู้ และฝึกฝนทักษะด้านคำศัพท์ และไวยากรณ์ภาษาอังกฤษที่เพลิดเพลินและสนุกอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ที่รับชมก็ได้ประโยชน์เช่นเดียวกัน

บทบาทของผู้ดำเนินรายการ

ผู้ชมส่วนมากชื่นชอบในบทบาทการดำเนินรายการของผู้ดำเนินรายการหญิง คุณจงกลณี สติธัสนันท์ เกี่ยวกับทักษะและความสามารถในการดำเนินรายการ คือพูดจาชัด ถ้อยชัดคำ เสียงบรรยายก็ฟังดูรื่นหู รู้จักใช้ความหมายของภาษาไทยได้ชัดเจน ไม่พูดคำศัพท์ภาษาไทยปนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ทำให้สื่อความหมายได้ชัดเจน เข้าใจง่าย

ส่วนบุคคล ลักษณะของคุณจงกลณี ก็มีเอกลักษณ์เช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่าพื้นฐานทางกายภาพของเพศหญิง ไม่อาจลุย ป่า ฝ่า ดง ได้เทียบเท่าเพศชาย แต่ด้วยความที่ต้องการสืบทอดเจตนารมณ์การเดินทางแบบผจญภัยไร้พรมแดนตามรอยทางของคุณวีระ นุตยกุล จึงสืบทอดภาระหน้าที่ดังกล่าวได้ดีเสมอมา จวบจนปัจจุบันรายการผจญภัยไร้พรมแดนยังคงถ่ายทอดแนวคิดการเดินทางในรูปแบบผจญภัยให้แฟน ๆ รายการได้รับชมอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าการผจญภัยของรายการจะค่อนข้างลงไปบ้าง แต่ผู้ชมส่วนมากก็ยอมรับในความเป็นผู้หญิงแกร่ง จนสามารถเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้หญิงหลาย ๆ คนเกิดความกล้า และความมั่นใจด้วยการเดินทางด้วยตัวเอง

ด้านความรู้รอบตัว

สาระความรู้ที่ได้รับจากรายการผจญภัยไร้พรมแดน เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ เพราะนอกจากผู้ชมจะได้รับชมสถานที่สวยงามและแปลกใหม่ในต่างประเทศแล้ว ผู้ชมยังได้เรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วิทยาการของคนโบราณ สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี มุมมองต่อสภาพสังคมและความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เติบโตควบคู่กับความเหลื่อมล้ำทางสังคมอีกด้วย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นแง่มุมหนึ่งที่เป็นการเปิดมุมมองความคิดของผู้ชมให้กว้างไกลโดยไม่จำเป็นต้องอ่านตำราเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป

นอกจากนี้เกร็ดความรู้จาก “รู้จริงไร้พรมแดน” ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สร้างความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ของผู้ชม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนไทย เพราะทำให้ผู้ชมมีเวลาได้ขบคิดกันเล่น ๆ ระหว่างพักโฆษณา ประกอบกับการนำเสนอคำถามและคำตอบด้วยประโยคสั้น ๆ ทำให้ผู้ชมเกิดการจดจำได้ดี

อย่างไรก็ตาม ผู้ชมมีความคิดเห็นว่ารายการผจญภัยไร้พรมแดนควรนำเสนอเรื่องราวของผู้คนให้ชัดเจนมากกว่านี้ เพราะจะทำให้ผู้ชมได้เรียนรู้ถึงลักษณะและสภาพแวดล้อมของประเทศนั้น ๆ ได้อีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ควรนำเสนอเพิ่มเติมในเรื่องของการวิถีการจัดการด้านเด็กและเยาวชนในแต่ละประเทศให้เป็นเยาวชนที่ดีและมีคุณภาพของประเทศชาติ เพื่อผู้ชมจะได้นำวิถีการจัดการมาปรับใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชนไทยให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพได้ในอนาคต

ด้านข้อมูลการท่องเที่ยว

สรุปจากผลการศึกษาพบว่าจากผู้ชมที่รับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดนแสดงความคิดเห็นว่า ทางรายการ มีการถ่ายทำในรูปแบบที่สะท้อนการเดินทางในขณะที่ผู้ดำเนินรายการและทีมงานเดินทางอยู่ในขณะนั้นจริง ๆ ไม่มีการจัดฉาก และไม่มีการเตรียมบทดำเนินรายการ ทำให้ข้อมูลรายการมีความสด ทำให้ผู้ชมได้เห็นภาพ และสัมผัสถึงบรรยากาศที่เป็นจริง และสามารถนำ

มาใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้น และเป็นแนวทางการท่องเที่ยวในประเทศนั้น ๆ ทำให้ผู้ชมรู้สึกว่ามีประสบการณ์ผ่านจอโทรทัศน์ แต่ก็เหมือนได้เดินทางไปด้วยตัวเอง

แต่สำหรับข้อมูลการเดินทางในแต่ละสถานที่ยังน้อยเกินไป ทำให้ผู้ชมบางรายเกิดความไม่สะดวกได้ถ้าคิดจะเตรียมตัวเดินทางด้วยตัวเอง เพราะฉะนั้นรายการฯ จึงควรเพิ่มเติมข้อมูลการเดินทางในลักษณะแผนที่บอกเส้นทาง พร้อมทั้งแนะนำจุดที่ตั้งของโรงแรมหรือที่พัก และร้านอาหารประกอบด้วย เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ชม โดยอาจแสดงเบอร์โทรของบริการนั้น ๆ ไว้หน้าจอเพื่อหลีกเลี่ยงการประเด็นชิงพาณิชย์

สำหรับการนำเสนอสถานที่สำหรับการท่องเที่ยว นั้น ผู้ชมส่วนมากพอใจสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยมากกว่า และต้องการให้รายการเพิ่มสถานที่ท่องเที่ยวในเมืองไทยให้มากขึ้น เพราะถ้าผู้ชมต้องการเดินทางตามรายการก็สามารถเดินทางเองได้ง่าย สะดวก ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายมากกว่า

แต่สำหรับการท่องเที่ยวในต่างประเทศนั้น ถึงแม้ว่าผู้ชมจะมีโอกาสเดินทางไปเที่ยวตามรายการได้ยากกว่า เพราะเรื่องเวลา และงบประมาณการเดินทาง แต่รายการผจญภัยไร้พรมแดนทำหน้าที่เป็นตัวแทนนำพาผู้ชมไปเห็น ไปรู้จักสถานที่ต่าง ๆ ได้ดีเช่นกัน พร้อมกับเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้ผู้ชมได้รับทราบว่า มีสถานที่สวยงาม วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตผู้คนที่มีความแตกต่างมากมายบนโลกใบนี้อีกด้วย

ด้านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมทางบ้าน

นอกจากรายการผจญภัยไร้พรมแดนจะนำเสนอเรื่องราวของสถานที่ต่าง ๆ บนโลกใบนี้ รายการฯ ยังสร้างสรรค์กิจกรรมขึ้นปีละ 4 ครั้ง ที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมเดินทางผจญภัยในประเทศไปพร้อม ๆ กับรายการด้วย ซึ่งผู้ชมที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวมีรู้สึกประทับใจกับการเดินทางครั้งนี้ เพราะว่าได้รับความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม และประเพณีอย่างลึกซึ้ง พร้อมทั้งมีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติทำสิ่งประดิษฐ์จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้รับการต้อนรับที่ดี และได้สัมผัสกับชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายแบบชาวบ้านอีกด้วย

นอกจากได้มีโอกาสท่องเที่ยวพร้อมกับรายการฯ แล้ว ผู้ชมยัง还有机会ได้เห็นการทำงานของทีมงานที่บันทึกการถ่ายทำตลอดการเดินทาง ทำให้ได้รู้จักกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์ และเข้าใจระบบการทำงานของวิชาชีพสื่อมวลชนมากขึ้น

สำหรับการคัดเลือกผู้ร่วมเดินทางไปกับรายการผจญภัยไร้พรมแดนนั้น ผู้เข้ารับการคัดเลือกต้องผ่านกระบวนการทดสอบหลายขั้นตอนเพื่อพิสูจน์ว่าผู้ผ่านการคัดเลือกในแต่ละคน มีคุณสมบัติเหมาะสมกับกิจกรรมนั้น ๆ คือมีความกล้าแสดงออกและมั่นใจ พร้อมร่วมเดินทางผจญภัยไปกับรายการและทีมงานได้ด้วยความมั่นใจ ปราศจากความเขินอาย

นอกจากนี้ ผู้ชมยังได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมถึงการรูปแบบการจัดกิจกรรมร่วมกับผู้ชมทางบ้านด้วยวิธีการอื่น ๆ อีก เพื่อเป็นการสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับผู้ชมได้มากขึ้นอีกทางหนึ่ง โดยให้ผู้ชมร่วมตอบคำถามทางรายการ เพื่อรับของรางวัล ซึ่งอาจเป็นบัตรกำนัลส่วนลดโรงแรม ที่พัก ร้านอาหารหรือเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายของรายการได้ดี

ความคิดเห็นที่มีต่อรายการสารคดีท่องเที่ยวรายการอื่น

ผู้ชมส่วนมากเปิดรับชมรายการเปิดเมืองแปลก ซึ่งดำเนินรายการโดย คุณณวัฒน์ อิสรไกรศีล เพื่อนำเสนอสถานที่เที่ยวต่าง ๆ รวมทั้งศึกษาวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะรูปแบบการดำเนินรายการใกล้เคียงกับรายการผจญภัยไร้พรมแดน และผู้ดำเนินรายการก็รอบรู้เรื่องการเดินทาง มีความชำนาญและน่าสนใจ สำหรับเนื้อหาของรายการเปิดเมืองแปลกยังไม่มีข้อมูลมากพอ สร้างความน่าเชื่อถือได้น้อยกว่ารายการผจญภัยไร้พรมแดน

รายการ โลก 360 องศา ซึ่ง ดำเนินรายการโดยคุณปวีณา สิงห์บุรณา มีลักษณะใกล้เคียงกับรายการผจญภัยไร้พรมแดนที่มีรูปแบบการเดินทางที่คล้าย ๆ กัน และผู้ดำเนินรายการก็เป็นผู้หญิงเหมือนกัน แต่เรื่องสถานที่ที่นำเสนอก็ยังไม่มีความแตกต่าง รวมทั้งข้อมูลในการนำเสนอก็ไม่สม่ำเสมอ บางตอนข้อมูลแน่นเกินไป แต่บางตอนก็ไม่มีข้อมูลที่น่าสนใจเลย

ข้อสังเกต

ผู้ชมต้องการให้รายการมีข้อควรปรับปรุงด้านเทคนิคการนำเสนอในด้านการลำดับภาพ เพราะภาพที่สื่อออกมา ยังไม่สัมพันธ์กับบทบรรยาย เนื่องจากภาพบางภาพที่สื่อออกมา น่าจะมีการนำเสนอข้อมูลได้มากกว่า ประกอบกับมุกตลกยังซ้ำ ๆ อยู่บ้าง ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแนวการถ่ายเท่าไร ควรมีการเปลี่ยนมุกตลกเพื่อให้มุกภาพมีความหลากหลายมากขึ้น

สำหรับวิทยุไร้สาย หรือ Wireless เพื่อบันทึกเสียงยังไม่มีประสิทธิภาพที่ดีพอ เพราะผู้ชมจะได้ยินเสียงลมพัดกลบเสียงบรรยายของผู้ดำเนินรายการ ทำให้ข้อมูลที่รับไม่ครบถ้วน และดูต่อเนื่องก็อาจไม่เข้าใจในสิ่งที่รายการต้องการนำเสนออยู่บ่อยครั้ง

สำหรับบทบรรยายภาษาอังกฤษนั้น ผู้ชมมีความคิดเห็นว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของรายการ การแปลภาษาก็มีความสมบูรณ์อยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ เพราะฉะนั้นทางรายการไม่จำเป็นต้องปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอบทบรรยายเป็นภาษาอังกฤษ นอกเสียจากจะรักษามาตรฐานการแปลให้ดีเช่นนี้ต่อไป

การอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้ชมรายการสารคดีท่องเที่ยว: รายการผจญภัยไร้พรมแดน” โดยรวบรวมผลการวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กับผู้ผลิตรายการ และการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา ปรัชญา วัตถุประสงค์ และรูปแบบการนำเสนอของรายการผจญภัยไร้พรมแดน
2. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการเปิดรับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดนของผู้ชม
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ชมที่มีต่อรายการผจญภัยไร้พรมแดน

ความเป็นมา ปรัชญา วัตถุประสงค์ และรูปแบบการนำเสนอของรายการ

จากการศึกษาทฤษฎีบทบาทของสื่อมวลชนสามารถนำมาใช้อธิบายบทบาทของรายการผจญภัยไร้พรมแดนในฐานะของผู้ส่งสารได้ดังนี้

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์

จากการวิเคราะห์แนวคิด และเจตนารมณ์ของผู้ผลิตรายการผจญภัยไร้พรมแดนแล้วพบว่า แนวความคิดการผลิตรายการเกิดจากความต้องการเปิดโลกทัศน์ให้ผู้ชมไทยให้กว้างขึ้น สามารถรับรู้ความเคลื่อนไหวและเรื่องราวความเป็นไปต่าง ๆ บนโลกใบนี้ โดยมีรูปแบบการเดินทางผจญภัยไปยังดินแดนต่าง ๆ ซึ่งมีความแตกต่างทั้งทางด้านชนชาติ ต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม ทำให้ผู้ชมรายการรู้สึกเหมือนร่วมเดินทางไปกับผู้ดำเนินรายการ ทำให้พบประสบการณ์แปลกใหม่จากเมืองต่าง ๆ ทั่วโลก และเป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทในการเปิดหน้าต่างโลกของผู้ชมชาวไทยให้ได้รับรู้เรื่องราวความเป็นไปต่าง ๆ ในแต่ละสังคมมาเผยแพร่ให้ผู้ชมไทยได้รับรู้ว่ามีชาติอื่น ๆ มีการพัฒนาประเทศและสังคมในด้านใดบ้าง และมีผลดีอย่างไร เช่นวิทยาการที่ทันสมัยจากชาติตะวันตก นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำสิ่งที่ได้รับมาปรับใช้ให้สังคมมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องสืบไป

แนวทางการนำเสนอข้อมูล

รายการผจญภัยไร้พรมแดนจัดอยู่ในรายการประเภทสารคดีท่องเที่ยว ซึ่งเป็นรายการที่มีเนื้อหาเชิง เอ็ดดูเทนเมนต์ หรือรายการสาระบันเทิงที่ผสมผสานข้อมูลการท่องเที่ยวในดินแดนต่าง ๆ เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด และสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินสำหรับผู้ชม ประกอบไป

ด้วยเนื้อหาสาระที่สร้างเสริมความรู้รอบตัว ดังที่ Singhal & Rogers, 1989 ได้กล่าวไว้ว่า เอดูเทนเมนต์ คือเครื่องมือที่เชื่อมประสานโลกบันเทิงและโลกสาระความรู้เข้าไว้ด้วยกัน โดยดึงเอกลักษณ์ของแต่ละด้านมาผสมกัน

กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมทางบ้าน

รายการผจญภัยไร้พรมแดนได้เปิดโอกาสให้ผู้ชมทางบ้านเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยตามจังหวัดต่าง ๆ ที่รายการได้จัดขึ้นเพื่อตอบแทนผู้ชมรายการ โดยคัดเลือกผู้สมัครร่วมเดินทางไปกับรายการผจญภัยไร้พรมแดน โดยจัดกิจกรรมขึ้นปีละ 4 ครั้ง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว นอกจากจะก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และได้รับความรู้จากการเข้าถึงวิถีชีวิตของชุมชนแล้ว ผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังมีโอกาสได้พบเจอเพื่อนใหม่ที่มีแนวความคิด ความชอบ และอุดมการณ์เหมือนกัน สอดคล้องกับแนวคิด สื่อมวลชนสัมพันธ์ (Parasocial Relationship) สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533, น. 37) ที่กล่าวถึง ความต้องการทางสังคม แต่ด้วยวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ในโลกของอุตสาหกรรม การค้า และการแข่งขัน มนุษย์จึงเลือกใช้สื่อมวลชนในการแสวงหามิตร โดยเข้าร่วมกิจกรรมกับรายการผจญภัยไร้พรมแดน เพื่อเปิดโอกาสให้ตนเองได้แสวงหาสังคมใหม่ มิตรใหม่ที่มีทัศนคติด้านการเดินทางท่องเที่ยวที่คล้ายคลึงกัน

บทบาทของผู้ดำเนินรายการ

คุณจงกลนี สติธวัศนันท์ ผู้ดำเนินรายการผจญภัยไร้พรมแดน ซึ่งเป็นผู้หนึ่งในการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านความคิด และทัศนคติที่ไปพบเห็นด้วยตัวเองและนำมาบอกเล่าผ่านรายการให้ผู้ชมได้รับรู้ บทบาทและบุคลิกภาพของคุณจงกลนี สติธวัศนันท์ สามารถสร้างแรงบันดาลใจในการเดินทางให้กับผู้ชมหลาย ๆ คน ซึ่งผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงความคิดเห็นของผู้ชมรายการที่มีต่อบทบาทของผู้ดำเนินรายการในส่วนต่อไป

จุดเด่นและความแตกต่างจากรายการอื่น

รายการผจญภัยไร้พรมแดนมีความแตกต่างจากรายการอื่น เนื่องจาก มีแนวทางการนำเสนอเนื้อหาด้วยการค้นคว้าข้อมูลเชิงลึก ที่ได้มาจากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ และการสอบถามจากผู้คนในท้องถิ่น นอกจากนี้ฝ่ายสร้างสรรค์รายการยังนำเสนอข้อมูลที่ลึกเข้าไปถึงรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น แล้วนำมาใช้วิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงแนวความคิดจากอดีตสู่ปัจจุบัน รายการผจญภัยไร้พรมแดนจึงทำหน้าที่เป็นครู (The mass media as teachers) โดยการบ่มเพาะความรู้ ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของประชาชน ผ่านทางเนื้อหาของรายการ และภาพการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมต่าง ๆ

แนวความคิดบทบาทของการเป็นผู้สร้างบรรยากาศของการพัฒนาให้เกิดขึ้น (The mass media can encourage development) ก็สามารถนำมาอธิบายบทบาทของของรายการคือ

ให้มโนภาพและความรู้แก่ประชาชน ก่อให้เกิดความสนใจในสิ่งต่าง ๆ ก่อให้เกิดการเปรียบเทียบ สิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และสิ่งที่ควรเป็นในอนาคตว่าจะดีขึ้นได้อย่างไร

เจตนารมณ์ด้านบทบาทต่อสังคม

สิ่งที่รายการได้นำเสนอนั้นได้สะท้อนถึงเรื่องราว ความเป็นมาวิถีชีวิต ตลอดจนความคิดเห็นของคนในแต่ละสังคมที่สามารถเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาสังคมได้อีกทางหนึ่ง โดยลักษณะดังกล่าวสามารถนำบทบาทด้านภารกิจในการสร้างความสัมพันธ์และส่วนต่าง ๆ ของสังคม (Correlation of the parts of society) หมายถึง รายการได้สอดแทรกความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานที่ โดยการทำหน้าที่ชี้แจงให้เข้าใจถึงเหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นโดยทำการวิเคราะห์ และถ่ายทอดออกมาในลักษณะเอดูเทนเมนต์ เพื่อให้ผู้ชมได้คิดกับผู้ชม

จากผลการศึกษาแนวคิดของฝ่ายผู้ผลิตรายการ พบว่า รายการผจญภัยไร้พรมแดนได้ทำหน้าที่บทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนในการสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิงจากการรับชมรายการ (To Entertain) ควบคู่กับ การให้ความรู้รอบตัว (To Educate) และการโน้มน้าวให้สังคมเกิดการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น (To persuade) ซึ่งสามารถกล่าวสรุปได้ว่า รายการผจญภัยไร้พรมแดน มีเนื้อหาและรูปแบบรายการสอดคล้องแนวคิดเรื่องเอดูเทนเมนต์ (Edutainment) หรือสาระบันเทิง กล่าวคือเป็นรายการ ที่มีเจตนามผสมผสานข้อมูลข่าวสาร และสาระความรู้ในด้านต่าง ๆ สอดแทรกเข้ากับความบันเทิง เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการบริโภคสื่อของประชาชนได้เป็นอย่างดี

พฤติกรรม的开รับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดน

จากการศึกษาพบว่า ผู้ชมส่วนมากมีพฤติกรรม的开รับสื่อโทรทัศน์ทุกวัน และนิยมใช้เวลาเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ในแต่ละวันประมาณ 1-3 ชั่วโมง ซึ่งจำนวนผู้ชมทั้งหมดเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ในช่วงเวลา 18.01-24.00 น. ซึ่งผลการศึกษาพฤติกรรม的开รับชมรายการโทรทัศน์เป็นช่วงเวลาเดียวกับรายการผจญภัยไร้พรมแดนออกอากาศ คือ วันอาทิตย์ เวลา 9.30-10.00 น. โดยที่ผู้ชมมีความพึงพอใจรับชมรายการฯ ในช่วงเวลาดังกล่าว เพราะวันอาทิตย์เป็นช่วงวันหยุดพักผ่อน ไม่ต้องทำงานกลับบ้านเวลาค่ำ และเป็นวันสำหรับการเตรียมตัวทำงานในเช้าวันจันทร์ต่อไป

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ชมส่วนมากติดตามชมรายการผจญภัยไร้พรมแดนเป็นประจำ คือ 4 ครั้งต่อสัปดาห์ และ 3 ครั้งต่อสัปดาห์ ตามลำดับ โดยส่วนมากรับชมรายการ ตั้งแต่นั้นจนจบ

โดยไม่เปลี่ยนช่อง รองลงมา มีพฤติกรรมเปลี่ยนช่องทุกครั้งที่มีการโฆษณา เมื่อโฆษณาจบลงก็จะเปลี่ยนช่องกลับมาชมรายการผจญภัยไร้พรมแดนตามเดิม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา ทฤษฎีกระบวนการเปิดรับข่าวสาร (Selective Process) ซึ่งจะแตกต่างกันประกอบด้วย

การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) รายการผจญภัยไร้พรมแดนของผู้ชม ที่เชื่อว่า ผู้รับสารแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่สนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่ กล่าวคือมีใจรักในการเดินทางท่องเที่ยว ชื่นชอบการแสวงหาและเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่รอบตัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของรายการผจญภัยไร้พรมแดนที่มีรูปแบบของรายการสารคดีท่องเที่ยวแนวบุกเบิกผจญภัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโลกทัศน์ของผู้ชมชาวไทยให้รับรู้เรื่องราวแปลกใหม่ที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้

ผู้ชมสามารถรับรู้และจดจำเรื่องราวของประเทศต่าง ๆ ละเกิดแรงบันดาลใจต้องการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ตามที่รายการฯ ได้นำเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจเกี่ยวกับสถานที่นั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการเลือกรับรู้ และตีความ (Selective Perception) แตกต่างกันไป ตามแต่ทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง แรงจูงใจ ตามสภาวะทางอารมณ์และจิตใจของตนเองในขณะนั้น

ผู้ชมส่วนมากจดจำรายการฯ ที่ออกอากาศในตอนที่ตัวเองชื่นชอบได้ และสามารถบอกเล่าความรู้สึกประทับใจที่ได้รับจากการรับชมเนื้อหาที่น่าสนใจในตอนนั้น ๆ สอดคล้องกับกระบวนการเลือกจดจำ (Selective Retention) คือผู้ชมจะเลือกจะเลือกจดจำเนื้อหาในส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ และทัศนคติของตนเอง

สำหรับเหตุผลในการเปิดรับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดนของผู้ชม พบว่า ผู้ชมส่วนมากรับชมรายการฯ เพื่อต้องการพักผ่อน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องแนวคิดของ สุรพงษ์ โสภนะเสถียร (2533, น. 38) เรื่องเหตุผลในการเลือกเปิดรับสารเพื่อความหลากหลาย (Diversion) ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อความต้องการผู้ชม ในรูปแบบการกระตุ้นอารมณ์ (Stimulus) เพื่อแสวงหาความเข้าใจ ความสนุกสนาน ความตื่นเต้น ทั้งนี้เพื่อต้องการลดความเบื่อหน่ายในชีวิตประจำวัน และเป็นการพักผ่อน (Relaxation) เป็นการเปิดรับสื่อเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงานระหว่างวัน และการผลัดจากสังคม (Withdrawal) หลีกเลียงงานประจำที่สร้างความน่าเบื่อหน่ายให้แก่ชีวิต และเลือกเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ที่ตนเองมีความสนใจซึ่งมีความคล้ายคลึงทฤษฎีการเล่น (Play Theory) ที่ William Stephenson กล่าวว่าสภาพชีวิตที่เป็นจริงของผู้คนในระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมที่มีความกดดันและความตึงเครียดอย่างสูงในชีวิตการทำงาน ดังนั้นประชาชนจึงต้องการช่วงเวลาพักในระหว่างรอยต่อของชีวิตและต้องการที่จะใช้ชีวิตเพื่อความรื่นเริงบันเทิงใจอย่างเดียว ดังนั้นกิจกรรมประเภทการดูโทรทัศน์ การฟังเพลงจากวิทยุ การออกไปดูหนัง จึงเหมือนกิจกรรมการเติมไฟให้แก่ชีวิตอับเฉาของผู้คน

เช่นเดียวกับเหตุผลในการเลือกรับสื่อเพื่อความตื่นเต้น (Excitement) ที่เปรียบเสมือนเดินทางผจญภัยร่วมกับรายการ และเพื่อความบันเทิง (Entertainment) ที่ช่วยสร้างความเพลิดเพลิน รวมทั้งได้ผ่อนคลายอารมณ์ (Emotional Release) ตามทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในการสื่อสารของผู้รับสาร (Uses and Gratification Theory)

เหตุผลในการเลือกรับชมของผู้ชมเป็นอันดับรองลงมาคือ ต้องการเสริมสร้างความรู้รอบตัว และต้องการศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องเหตุผลในการเลือกเปิดรับสารเพื่อความรู้ (Cognition) ของผู้รับสาร ซึ่งหมายถึงผู้ชมรับชมรายการ เพื่อสนองต่อความต้องการด้านความอยากรู้ โดยการเปิดรับชมรายการฯ ที่สอดคล้องเนื้อหาสาระอันเป็นประโยชน์เพื่อเสริมสร้างความรู้รอบตัวของตนเอง

ความคิดเห็นที่มีต่อรายการผจญภัยไร้พรมแดน

จากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ ในบทที่ 2 มาแล้วนั้น ผู้วิจัยสามารถนำความรู้ที่ได้มาอธิบายความคิดเห็นของผู้ชมได้ดังนี้

ความคิดเห็นต่อลักษณะการดำเนินรายการ

ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ชมส่วนมาก พบว่ารายการผจญภัยไร้พรมแดนมีการเตรียมพร้อมที่นำเสนอเนื้อหาที่มีข้อมูลน่าเชื่อถือ ให้ผู้ชมรับรู้และเข้าใจในสิ่งที่รายการกำลังถ่ายทอดอยู่ และโดดเด่นด้านการนำเสนอภาพระหว่างการเดินทางด้วย และไม่เพียงแค่นำไปถ่ายสถานที่สวย ๆ เท่านั้น แต่ยังพาผู้ชมไปเห็นในมุมที่ไม่สวยงามของประเทศนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของรายการที่เสนอการเดินทางแบบบุกเบิกผจญภัยเพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ของผู้ชมชาวไทยให้มีโอกาสได้เห็นสถานที่ต่าง ๆ ทั่วทุกมุมโลก ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดเกี่ยวกับ สารคดีท่องเที่ยว (Touring Feature) ที่มีลักษณะพิเศษคือให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องราวการเดินทางท่องเที่ยว การผจญภัย การแสวงโชค การเสี่ยงภัยในดินแดนทุรกันดาร หรือการเดินทางเข้าไปในที่แปลกประหลาด โดยมีแนวคิดที่มีความคล้ายคลึงกับความคิดในการสร้างภาพยนตร์ของพวกโรแมนติคนิยม

ผู้ชมส่วนมากชื่นชอบบทบรรยายภาษาอังกฤษประกอบคำบรรยาย เนื่องจากช่วยให้ความหมายหรือศัพท์เฉพาะเข้าใจง่ายขึ้น อีกทั้งยังเป็นการฝึกฝนทักษะด้านคำศัพท์ และไวยากรณ์ภาษาอังกฤษได้อีกทางหนึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อที่อธิบายถึงความต้องการความรู้ (Cognitive needs) เพื่อนำประโยชน์ที่ได้รับจากบทบรรยายภาษาอังกฤษไปใช้พัฒนาทักษะด้านภาษาของตนเอง

ความคิดเห็นต่อผู้ดำเนินรายการ

บทบาทของผู้ดำเนินรายการนับว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เป็นแม่เหล็กดึงดูดให้ผู้ชมติดตามชมรายการอย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษาพบว่า ผู้ชมส่วนมาก ชื่นชอบความสามารถในการดำเนินรายการของคุณ จงกลณี สิริอัสวพันธ์ เพราะมีความน่าเชื่อถือ พูดจาชัดถ้อยชัดคำ บุคลิกภาพเหมาะสมกับสมยานาม “ดอกไม้เหล็ก” เนื่องจากบทบาทการเป็นนักเดินทางทั่วโลกได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ชมหลาย ๆ คนที่อยากจะเป็นนักเดินทางหญิง ซึ่งลักษณะดังกล่าวสามารถอธิบายได้ตาม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ซึ่งกล่าวไว้ว่า บุคคลเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ๆ โดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่น ผ่านทางประสบการณ์ตรง หรือการเรียนรู้ผ่านแม่แบบที่ปรากฏในสื่อมวลชน ซึ่งพบเห็นพฤติกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว ผ่าน “การเลียนแบบ” ในรูปแบบพฤติกรรมต่าง ๆ เช่นเดียวกับลักษณะที่ได้เกิดขึ้นกับผู้ชมคนหนึ่งที่ได้เดินทางไปประเทศิเบตด้วยตัวเอง โดยได้คุณจงกลณี สิริอัสวพันธ์ เป็นแรงบันดาลใจ ที่อาจเชื่อมโยงลักษณะดังกล่าวด้วยบทบาทด้านสื่อมวลชน เกี่ยวกับการสร้างแรงบันดาลใจ (The mass media can raise aspirations) ได้ด้วยเช่นกัน

ความคิดเห็นด้านความรู้รอบตัว

รายการผจญภัยไร้พรมแดนเป็นรายการประเภทสารบันเทิงแนวผจญภัย ที่มุ่งเน้นการนำเสนอสถานที่ และเรื่องราวแปลกใหม่น่าสนใจในแต่ละประเทศ ไม่ว่าจะเป็นความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชาวเมือง โดยผ่านคำบรรยาย (Narration หรือ Commentary) จากผู้ดำเนินรายการ และการสอดแทรกเกร็ดความรู้ทั่วไปในช่วงคำถาม “รู้จริงไร้พรมแดน” ผลงานการถ่ายทอดแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติ จากประสบการณ์ที่รายการฯ ได้เดินทางไปเยือนในแต่ละประเทศ ด้วยจุดประสงค์ที่ต้องการเห็นสังคมไทยได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดรายการสารคดีท่องเที่ยวที่อธิบายถึงการนำเสนอความงดงามของสถานที่ท่องเที่ยว ควบคู่กับความงามของธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ลักษณะนิสัย วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ฯลฯ เพื่อเสริมสร้างความรู้ควบคู่ความบันเทิงให้แก่ผู้ชม เพื่อให้ผู้ชมได้รับรู้และสัมผัสถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนต่างสังคม ต่างวัฒนธรรมอีกด้วย ทำให้ผู้ชมได้ตระหนักถึงความเป็นจริงเกี่ยวกับชีวิตและสังคมได้รอบด้านมากขึ้น

นอกจากนี้การศึกษาประวัติศาสตร์ ทำให้ผู้ชมได้เรียนรู้ถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ ได้ศึกษาวิทยาการของคนสมัยโบราณ และนำวิทยาการจากการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์เพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันเหล่านั้น มาประยุกต์ใช้เข้ากับเทคโนโลยีในปัจจุบัน ซึ่งมีแนวคิดสอดคล้องกับบทบาทของสื่อมวลชนในการถ่ายทอดมรดกทางสังคมไปสู่คนรุ่นต่อไป (Transmission

of the social heritage from generation to the next) หมายถึง หน้าที่เผยแพร่ความรู้ สืบทอดความคิดเห็น ความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐานทางสังคมจากสมาชิกสังคมใน แต่ละยุคสมัย เพื่อให้วิทยาการและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ คงอยู่ต่อไป

ผู้ชมได้เสนอแนวคิดเรื่องการจัดการเด็กและเยาวชนในแต่ละประเทศ และต้องการให้รายการได้นำเสนอเรื่องราวในประเด็นนี้ให้เพิ่มมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ศึกษา และนำมาประยุกต์ใช้เพื่อความเหมาะสมในการจัดการเด็กและเยาวชนในสังคมไทย พร้อมก่อให้เกิดการกำหนดนโยบายการจัดการให้เยาวชนมีคุณภาพ และสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้สังคมไทยสืบต่อไปในอนาคต ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าผู้ชมซึ่งเป็นตัวแทนผู้เปิดรับชมสื่อสาธารณะบนเทงแทนประชากรทั้งประเทศ ตระหนักถึงความสำคัญในการนำประโยชน์จากสื่อบนเทงมาผนวกเข้ากับสาระความรู้ทางสังคม ประเด็นปัญหาและทางออก ภายใต้กระบวนการจัดการอย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่เป้าหมายในการเสริมสร้างศักยภาพทางความรู้ของประชาชนในสังคม และร่วมมือกันพัฒนาสังคมให้เติบโตอย่างแข็งแกร่งได้ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการโน้มน้าวใจ (Persuasion Theory) ซึ่งนำเสนอมุมมองเกี่ยวกับสื่อบนเทงในฐานะเครื่องมือกระตุ้นการเปิดรับข้อมูล ข่าวสาร การเผยแพร่ความรู้ การตอกย้ำความจำ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมต่าง ๆ ภายใต้ประเด็นเนื้อหา และสาระที่เหมาะสม

ความคิดเห็นด้านข้อมูลการท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาของผู้ชมทั้ง 9 คน พบว่า ผู้ชมได้รับความพึงพอใจต่อข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่ทางรายการนำเสนอได้ไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจากสถานที่ที่รายการได้ไปเยือนนั้น ส่วนมากเป็นต่างประเทศซึ่งผู้ชมไม่ค่อยคุ้นเคยด้านเส้นทาง วิธีการเดินทาง ที่พัก หรือร้านอาหาร เป็นต้น ดังนั้นผู้ชมจึงได้เสนอให้รายการผจญภัยไร้พรมแดน ควรเพิ่มเติมข้อมูลการเดินทางในลักษณะแผนที่บอกเส้นทาง พร้อมทั้งแนะนำจุดที่ตั้งของโรงแรมหรือที่พัก และร้านอาหารประกอบด้วย เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ชมในกรณีที่ผู้ชมต้องการเดินทางไปด้วยตัวเอง แต่อย่างไรก็ตามผู้ชมส่วนมากต้องการให้รายการฯ นำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยให้มากขึ้น เพราะผู้ชมสามารถนำข้อมูลที่ได้รับจากรายการมาใช้ประโยชน์เป็นคู่มือท่องเที่ยวในประเทศไทยได้ง่าย และสะดวกกว่าในต่างประเทศ ซึ่งตรงตามลักษณะรายการสารคดีท่องเที่ยวซึ่งจัดเป็นรายการสารคดีเชิงส่งเสริมและชักชวน (Promotional and Propagandistic Program) โดยการจูงใจให้ผู้ชมรายการฯ ไปเที่ยวสถานที่นั้น ๆ โดยการบอกเล่าถึงรายละเอียดของสถานที่ท่องเที่ยวประกอบรายละเอียดข้อมูลเรื่องที่พัก และค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว

ความคิดเห็นด้านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมทางบ้าน

จากการศึกษาทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Hierarchy of needs theory) ได้กล่าวถึงความต้องการ 5 ขั้นของมนุษย์ ซึ่งมีความต้องการทางด้านสังคม (Social needs) เป็นส่วนประกอบ ซึ่งกิจกรรมที่รายการผจญภัยไร้พรมแดนจัดขึ้น ได้ตอบสนองความต้องการของผู้ชมโดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเดินทางผจญภัยร่วมกับรายการแล้ว ยังได้ทำความรู้จักเพื่อนใหม่ สร้างสัมพันธ์ภาพทางสังคมใหม่ ซึ่งมีแนวความคิดเหมือนกัน มีความชอบและความต้องการเหมือนกันอีกด้วย เนื่องจากกิจกรรมที่รายการจัดขึ้น เป็นการตอบสนองความต้องการของผู้ชมที่มีอุดมการณ์การท่องเที่ยวเหมือน ๆ กัน รวมทั้งเป็นประโยชน์ทางสังคม (Social Utility) ซึ่งหมายถึงความจำเป็นของผู้ชมรายการที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกรายการผจญภัยไร้พรมแดน

ความคิดเห็นที่มีต่อรายการสารคดีท่องเที่ยวรายการอื่น

ปัจจุบันผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ นิยมผลิตรายการสารคดีท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เพราะเป็นสารคดีประเภทหนึ่งที่ดึงดูดผู้ชมได้มาก และจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าผู้ชมทั้งหมดแสดงความคิดเห็นว่า รายการผจญภัยไร้พรมแดนมีความโดดเด่นเหนือรายการอื่น ๆ ที่จัดอยู่ในประเภทเดียวกัน ด้วยการนำเสนอข้อมูลที่น่าเชื่อถือ จากผลการศึกษา สามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มผู้รับชมที่นิยมรายการสารคดีท่องเที่ยว ย่อมเป็นกลุ่มที่ต้องการแสวงหาความรู้ และสิ่งแปลกใหม่ นอกเหนือจากสิ่งที่ได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน ตามแนวความคิดเรื่องเป้าหมายของผู้รับสาร สามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มเป้าหมายรายการมีความชัดเจน มีความคิดและทัศนคติที่คล้ายคลึงกัน ตรงตามกลุ่มเป้าหมายที่รายการกำหนด คือชอบแสวงหาความรู้เรื่องใหม่ ๆ มีความชอบลักษณะเนื้อหาของรายการเหมือนกัน ประกอบกับเกณฑ์จำนวนของผู้รับสารรายการผจญภัยไร้พรมแดนได้ถ่ายทอดเนื้อหาของรายการไปยังผู้รับสารเป็นกลุ่ม การรับรู้ข้อมูลจากรายการร่วมกันหลายคน ทำให้ความคิดความเชื่อของผู้ชมคนอื่นอาจเข้ามามีอิทธิพลต่อการรับรู้ การตีความและการทำความเข้าใจของผู้ชมแต่ละคนได้ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ชมมีความชอบต่อการนำเสนอเนื้อหาข้อมูลของรายการคล้ายคลึงกัน

นอกจากนี้ ยังสามารถนำทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่มีแนวความคิดว่า ผู้รับสารนิยมเลือกเปิดรับสารตามแต่ความต้องการของตนเพื่อสนองความพึงพอใจของแต่ละคน โดยในที่นี้ รายการผจญภัยไร้พรมแดนเป็นรายการที่ผู้ชมชื่นชอบลักษณะการนำเสนอข้อมูลมากกว่ารายการอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรให้ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ มากขึ้น โดยแสดงเป็นแผนที่การเดินทางในเมืองหรือถนนเส้นนั้น ๆ พร้อมทั้งกำหนดจุดสถานที่ที่สำคัญ ร้านอาหาร โรงแรม หรือที่พัก ให้เห็นเด่นชัด เพื่อช่วยให้ผู้ชมจดจำได้ง่าย และเป็นข้อมูลการท่องเที่ยวได้ในอนาคต
2. ควรนำเสนอรูปแบบการเดินทางในลักษณะ Backpacker มากขึ้น ซึ่งเหมาะสมสำหรับนักเดินทางและเยาวชนที่มีใจรักการเดินทางแต่มีงบประมาณการเดินทางไม่มากนัก นอกจากนี้ยังทำให้ผู้รับชมทั่วไปได้เรียนรู้เส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวได้อีกหลายรูปแบบมากขึ้น
3. ควรนำเสนอแนวคิดด้านการจัดการคุณภาพของเยาวชนในแต่ละประเทศเพิ่มเติม เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และทำการศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเยาวชนไทยได้อีกทางหนึ่ง
4. ควรปรับปรุงด้านเทคนิคการนำเสนอ ซึ่งสามารถแยกย่อยออกได้เป็น 2 ส่วนคือ
 - 4.1 ภาพที่สื่อออกมาและบทบรรยายยังไม่สัมพันธ์กัน รายการควรเพิ่มความหลากหลายของมุมมองภาพเพื่อให้ผู้ชมได้รรถรสในการรับชมเพิ่มขึ้น
 - 4.2 อุปกรณ์บันทึกเสียงไร้สายที่มักเกิดปัญหาเสียงรบกวน (Noise) ระหว่างดำเนินรายการ ซึ่งทำให้ผู้ชมฟังเสียงผู้ดำเนินรายการไม่ชัดเจน ควรใช้เทคนิคลดเสียงรบกวน (Noise) นี้ออก

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

1. ควรสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้ชมที่มีต่อสารคดีท่องเที่ยวทุกรายการเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ให้เห็นข้อดี และข้อด้อยแต่ละรายการ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบรายการต่อไปได้ในอนาคต
2. ควรทำการสำรวจความคิดเห็นผู้ชมรายการต่อเนื่องรายการ และการนำเสนอของรายการผจญภัยไร้พรมแดน ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้ครอบคลุมความคิดเห็นของผู้รับสารในมุมมองที่ลึกลงไป